

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه و دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ، ما دانشجویان و اعضاء هیأت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مدنظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم :

- ۱- اصل برائت : التزام به برائت جویی از هر گونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند .
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت : تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال ، تجهیزات و منابع در اختیار .
- ۳- اصل ترویج : تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام : تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هر گونه حرمت شکنی .
- ۵- اصل رعایت حقوق : التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان ، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق .
- ۶- اصل رازداری : تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد ، سازمان ها و کشورها و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق .
- ۷- اصل حقیقت جویی : تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت .
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی : تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش .
- ۹- اصل منافع ملی : تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

امضاء پژوهشگر :

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش:

برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

عنوان:

بررسی اثر حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی (مطالعه‌ی بین کشوری)

استاد راهنما:

دکتر هوشنگ مومنی وصالیان

استاد مشاور:

دکتر محمد رضا میرزایی نژاد

پژوهشگر:

علی عجمی

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به :

پدر

و

مادر

عزیزم.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از جناب آقای دکتر مومنی - استاد محترم راهنما - و جناب آقای دکتر میرزایی نژاد - استاد محترم مشاور - کمال تشکر و امتنان را دارم. همچنین از سرکار خانم دکتر هادی نژاد به جهت قبول زحمت داوری این رساله تشکر صمیمانه و خالصانه دارم. برای تمامی این بزرگواران آرزوی توفیق روز افزون دارم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب علی عجمی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۱۴۴۷ در رشته اقتصاد، گرایش برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی، که در تاریخ ۹۰/۱۲/۳

از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی اثر حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی (مطالعه بین کشوری)

با کسب نمره ۱۷.۷۵ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱۰- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۱۱- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۱۲- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و .... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۱۳- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ : ۱۳۹۰/۱۲/۳

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای علی عجمی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷.۷۵ بحروف هفده و هفتاد و پنج ، و با درجه بسیار خوب مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما :

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: کلیات..... ۱

۱-۱ بیان مسئله تحقیق..... ۲

۲-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن..... ۴

۳-۱ هدف های تحقیق..... ۵

۴-۱ سوالات یا فرضیه های تحقیق..... ۶

۵-۱ چهارچوب نظری تحقیق..... ۶

۶-۱ مدل تحقیق..... ۷

۷-۱ روش تحقیق..... ۷

۸-۱ جامعه آماری و حجم نمونه..... ۸

۹-۱ روش گردآوری اطلاعات..... ۸

۱۰-۱ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات..... ۹

۱۰-۱ متغیرها و واژه های کلیدی..... ۹

فصل دوم: ادبیات موضوع..... ۱۲

مقدمه..... ۱۳

۱-۲ حکمرانی خوب..... ۱۳

۱-۱-۲ مفهوم واژگان دولت و حکومت..... ۱۳

۲-۱-۲ پیشینه تشکیل دولت..... ۱۴

۳-۱-۲ سیر تحول نقش دولت در اقتصاد..... ۱۶

۱-۳-۱-۲ دولت حداقل کلاسیک..... ۱۷

۲-۳-۱-۲ دولت رفاه کینز..... ۱۹

۳-۳-۱-۲ دولت توسعه گرا..... ۲۱

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۲-۱-۳-۴ اجرای برنامه های تعدیل ساختاری و باز آفرینی دولت کلاسیک.....	۲۴
۲-۱-۴ اقتصاد نهادگرای جدید.....	۲۸
۲-۱-۴-۱ پیدایش اندیشه اقتصاد نهادگرای جدید.....	۲۹
۲-۱-۴-۲ تعریف نهاد.....	۳۲
۲-۱-۴-۳ شاخه های اقتصاد نهادگرای جدید.....	۳۲
۲-۱-۴-۴ طبقه بندی نهادها.....	۳۸
۲-۱-۴-۵ تاثیر نهادها بر رشد و توسعه ی اقتصادی.....	۴۴
۲-۱-۵ مبانی نظری حکمرانی.....	۴۷
۲-۱-۵-۱ پیدایش نظریه حکمرانی.....	۴۷
۲-۱-۵-۲ حکمرانی خوب.....	۵۴
۲-۱-۵-۲-۱ حکمرانی چیست؟.....	۵۴
۲-۱-۵-۲-۲ عوامل موثر بر پذیرش حکمرانی.....	۶۵
۲-۱-۶ شاخص های حکمرانی.....	۶۷
۲-۱-۶-۱ شاخص های حکمرانی از دیدگاه بانک جهانی.....	۶۷
۲-۱-۶-۲ شاخص های حکمرانی از دیدگاه یونسکو و UNDP.....	۷۶
۲-۱-۶-۳ شاخص های حکمرانی از دیدگاه موسسه حکمرانی IOG.....	۷۸
۲-۱-۷ حکمرانی و حقوق بشر.....	۸۱
۲-۲ رشد اقتصادی.....	۸۳
۲-۲-۱ مفهوم رشد و توسعه.....	۸۳
۲-۲-۲ تقسیم بندی جوامع بر اساس سطح توسعه ی آنها.....	۸۴
۲-۲-۳ معیارهای سنجش رشد و توسعه ی اقتصادی جوامع.....	۸۴

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۸۵	۱-۳-۲-۲ اهمیت نرخ رشد.....
۸۶	۲-۳-۲-۲ نقش عوامل تولید در رشد اقتصادی.....
۸۶	۱-۲-۳-۲-۲ زمین و نقش آن در رشد اقتصادی.....
۸۷	۲-۲-۳-۲-۲ سرمایه و نقش آن در رشد اقتصادی.....
۸۷	۳-۲-۳-۲-۲ تکنولوژی و نقش آن در رشد اقتصادی.....
۸۷	۴-۲-۳-۲-۲ نیروی کار و نقش آن در رشد اقتصادی.....
۸۸	۲-۳-۲-۲ شاخص توسعه انسانی.....
۸۸	۴-۲-۲ نظریه رشد اقتصادی آدام اسمیت.....
۹۰	۵-۲-۲ مروری بر الگوهای رشد اقتصادی.....
۹۲	فصل سوم: پیشینه پژوهش.....
۹۳	مقدمه.....
۹۳	۱-۳ مطالعات انجام شده در خارج.....
۹۵	۱-۳ مطالعات انجام شده در داخل.....
۹۸	فصل چهارم: معرفی الگو.....
۹۹	مقدمه.....
۹۹	۱-۴ مدل های رگرسیونی داده های پانل.....
۱۰۲	۱-۴-۱ مزایای استفاده از داده های پانل.....
۱۰۲	۲-۱-۴ مدل اثرات ثابت.....
۱۰۳	۳-۱-۴ مدل اثرات تصادفی و مدل اجزاء خطا.....
۱۰۵	۴-۱-۴ آزمون F مقید برای کشف مدل اثرات ثابت.....
۱۰۶	۵-۱-۴ آزمون هاسمن برای انتخاب اثر ثابت یا اثر تصادفی.....

۲-۴ معرفی الگو..... ۱۰۶

فصل پنجم: برآزش الگو و آزمون فرضیات..... ۱۰۹

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۱۰	مقدمه.....
۱۱۰	۱-۵ الگوهای پانل برای مدل معرفی شده.....
۱۱۱	۲-۵ نتایج حاصل از تخمین مدل.....
۱۱۱	۱-۲-۵ تخمین مدل برای کشورهای با درآمد بالا.....
۱۱۳	۲-۲-۵ تخمین مدل برای کشورهای در حال توسعه.....
۱۱۴	۳-۲-۵ تخمین مدل برای کشورهای عقب مانده.....
۱۱۷	فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....
۱۱۸	مقدمه.....
۱۱۸	۱-۶ نتیجه گیری.....
۱۱۹	۲-۶ پیشنهادات.....
۱۲۲	پیوست ها.....

فهرست شکل ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۱	۱-۲ خاستگاه نظری حکمرانی خوب.....
۳۳	۲-۲ شاخه های اقتصاد نهادگرا.....
۳۹	۳-۲ طبقه بندی نهادها.....
۴۰	۴-۲ طبقه بندی نهادها بر اساس درجه رسمی بودن.....
۴۳	۵-۲ طبقه بندی سلسله مراتبی نهادها.....
۴۴	۶-۲ طبقه بندی نهادها بر اساس حوزه تحلیل.....

فصل اول

کلیات

۱-۱) بیان مساله تحقیق :

موضوع این پایان نامه، بررسی رابطه موجود میان حکمرانی خوب و رشد اقتصادی است. هدف این تحقیق مشخص کردن کارآیی و اثر بخشی شاخصهای حکمرانی خوب است. در واقع این موضوع که اصولاً چه ارتباطی میان کیفیت حکمرانی و عملکرد اقتصادی وجود دارد و اینکه آیا بهبود حکمرانی می تواند رشد اقتصادی را افزایش دهد مورد بررسی قرار می گیرد.

حکمرانی، اعمال قدرت سیاسی، اقتصادی و اداری برای مدیریت یک کشور است. از سال ۱۹۹۶ بانک جهانی اقدام به تولید شاخصهایی تحت عنوان "حکمرانی خوب"^۱ برای کلیه کشورها نمود. بدین منظور حکمرانی خوب در قالب شش شاخص کمی اندازه گیری می شود که عبارتند از : ۱- حق اظهار نظر و پاسخگویی، ۲- ثبات سیاسی، ۳- اثربخشی دولت، ۴- کیفیت قوانین و مقررات، ۵- حاکمیت قانون و ۶- کنترل فساد

از این دیدگاه حکمرانی به شش مؤلفه تقسیم می شود که حول سه مقوله کلی زیر سازمان یافته است: الف) صدا (حق اظهار نظر) و پاسخگویی، که شامل آزادی های مدنی، آزادی مطبوعات، و ثبات سیاسی است.

ب) اثربخشی دولت، که شامل کیفیت سیاستگذاری و ارائه خدمات عمومی و فقدان موانع قانونی (بارمالی مقرراتی) است.

پ) حاکمیت قانون، که شامل حفاظت از حقوق مالکیت و استقلال قضایی و کنترل فساد است (کافمن، کرای و زویدو- لوباتون b و a، ۱۹۹۹)

---

^۱ Good Governance

بطور کلی می توان گفت که حکمرانی خوب، تمرین مدیریت منابع یک کشور، برای رسیدن به اهداف تعیین شده است. در متون کلاسیک اقتصادی نظرات متفاوتی در زمینه تاثیر هزینه های مختلف دولت بر بهبود شاخصهای توسعه وجود دارد، هم چنین نتایج تجربی متفاوتی نیز در این زمینه به دست آمده است.

آقابگیان (۱۳۸۹) در تحقیق پایان نامه خود در صدد نشان دادن تاثیر کیفیت حکمرانی خوب بر سطح فساد در کشورها طی سالیان متفاوت برآمد. نتیجه که حاصل برآزش الگوی رگرسیونی گروه های مختلف کشورها بوده نشاندهنده این است که حکمرانی خوب در همه گروه کشورها باعث کاهش فساد شده است.

برخی دیگر از نتایج بیانگر این واقعیت هستند که هزینه های دولت تاثیر مثبتی بر متغیرهای مربوطه نداشته است. به عنوان نمونه میدری (۱۳۸۵)، در مقاله ای با عنوان "مقدمه ای بر نظریه حکمرانی خوب" به بررسی زمینه های پیدایش آن می پردازد و در ضمن بررسی نظریه دولت حداقل، عنوان می کند که بزرگی و کوچکی دولت، نقش چندانی در حل مشکل توسعه ندارد، بلکه این کیفیت فعالیت های دولت و یا به عبارت دیگر پایداری دولت به اجرای اصول حکمرانی خوب است که می تواند مسیر توسعه را برای یک کشور هموارتر کند. در تحقیقی دیگر فیلمر و پریجت، با استفاده از داده های مقطعی، به تخمین اثر هزینه های بهداشتی و غیربهداشتی (اقتصادی، آموزشی و فرهنگی) دولت بر بروندادهای اجتماعی پرداختند. آن ها در مطالعه خود به نتایج جالبی دست یافتند. برای مثال آن ها دریافتند که تاثیر "هزینه های بهداشتی دولت بر روی کاهش مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال اندک و غیرمعنی دار است". بالداسی و دیگران، در مطالعه ای به بررسی نقش هزینه های دولت بر روی متغیرهای بهداشتی و آموزشی کشورهای در حال توسعه پرداختند. نتیجه این بود که، هزینه های آموزشی و بهداشتی دولت تاثیر ناچیزی بر روی شاخص های مورد نظر در بخش های آموزش و بهداشت (به ویژه بهداشت) داشته است. این عدم کارایی فعالیتها و هزینه های دولت ریشه در عواملی دارد که سازنده محیط کسب و کار می باشد که مهمترین آن را میتوان در شاخصهای حکمرانی خوب جستجو کرد.

کافمن و دیگران به برآزش متغیرهای متنوع حکمرانی، بر وضعیت بهداشتی ۱۷۷ کشور جهان اقدام کردند. نتایج تجربی مطالعه آن‌ها نشان داد که ایجاد بهبود در این متغیرها، رابطه منفی با مرگ و میر نوزادان داشته است.

با توجه موارد فوق، در این تحقیق تاثیر حکمرانی خوب بر رشد بررسی می شود. به عبارتی دیگر بررسی می شود که آیا بین حکمرانی خوب و رشد اقتصادی کشورها رابطه معنی داری وجود دارد و اگر چنین است این رابطه مستقیم بوده و یا معکوس. بدین منظور سه دسته کشور مورد مطالعه قرار گرفته اند: کشورهای پیشرفته، در حال توسعه و عقب مانده. با توجه به اطلاعات اخذ شده، نوع تاثیر شاخصهای حکمرانی بر رشد اقتصادی بررسی شده است.

۱-۲) اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن :

پس از چند دهه سیر تحول اقتصاد توسعه و دلبستگی به دولت بزرگ و شرکت های دولتی (در دهه پنجاه و شصت میلادی) و سپس دفاع از دولت کوچک (در دهه های هفتاد و هشتاد) و طرح این پرسش که آیا دولت، خود بخشی از مشکل توسعه نیافتگی است یا اینکه راه حل این مشکل است، اینک مباحث توسعه به سطح بالایی ارتقاء یافته و پرسش کنونی این است که به چه نوع دولت یا ترتیبات دولتی (روابط قدرت بین دولت و شهروندان) نیاز است تا به رفاه اقتصادی و اجتماعی برسد؟ در سالهای اخیر عوامل نهادی و اهمیت نهادها در اقتصاد توسعه کاملاً به رسمیت شناخته شده و توجه جدی به مفهوم حکمرانی خوب در محافل دانشگاهی و سازمان های بین المللی می شود. در حالیکه موسسات مختلف بین المللی (IMF, OECD, UNDP و...) تعاریف متعددی از حکمرانی خوب ارائه کرده اند به نظر می رسد بانک جهانی پیشرفت خوبی در زمینه عملیاتی کردن این مفهوم بدست آورده است.

با توجه به اعتقاد بانک جهانی به اهمیت حکمرانی در بهبود وضعیت اقتصادی، بخش قابل توجه ای از اعتبارات این بانک برای تقویت حکمرانی اختصاص یافته است. از سال ۲۰۰۰ هر ساله بانک جهانی گزارشی در مورد فعالیت ها و همکاری های این بانک با کشورهای مختلف تحت عنوان اصلاح نهادهای عمومی و تقویت حکمرانی منتشر می سازد. در گزارش آوریل ۲۰۰۲ بانک در مورد

رشد وام های مربوط به این مسأله چنین آمده است: در سال ۱۹۹۷ بانک ۱۴ پروژه در بخش عمومی تصویب کرد که ۳.۷ درصد تعهدات بانک را تشکیل می داد. در سال ۲۰۰۱ تعداد این ۱۴ پروژه ها به ۲۲ مورد رسید که ۱۴.۵ درصد از کل تعهدات بانک می باشد. بنابر گزارش چشم انداز توسعه که فعالیت های بانک در حوزه های مختلف را نشان می دهد میزان اعتبارات تخصیص یافته برای سیاست های بهبود حکمرانی ۲۵ درصد کل اعتبارات بانک بین المللی ترمیم و توسعه را تشکیل داده است.^۱ در اینجا سؤال اصلی که مطرح می شود این است که علت تحول در سیاستگذاری بانک جهانی و روی آوردن به این مجموعه جدید از سیاست ها چیست؟

در پاسخ باید به نقش دو عامل اساسی اشاره کرد: اول گذار ناموفق کشورهای اروپای شرقی و شوروی سابق به اقتصاد بازار و دوم بحران های مالی در اقتصاد جهانی در دو دهه اخیر. علاوه بر این دو عامل، تجربه گذار موفقیت آمیز چین نیز به اقتصاد بازار بسیار مهم بوده است. الگوی اصلاحات اقتصادی چین مغایرت های بارز با آموزه های سیاست های تعدیل ساختاری دارد. نظام بانکی چین همچنان دولتی است، سهم دولت در ده بانک بزرگ چین ۹۹ درصد است^۲، خصوصی سازی در چین بسیار اندک بوده است و سهم بخش خصوصی از طریق برداشتن موانع ورود به فعالیت های اقتصادی و نه خصوصی سازی افزایش یافته است^۳ همچنین در چین هنوز مالکیت زمین مصداق چندانی ندارد، و نظام ارزی نیز در اختیار دولت است.

همه این مطالب گویای آن است که تغییر نگرشی در دیدگاهها صورت گرفته. این مهم از طرفی نشاندهنده اهمیت این مبحث می باشد که باید به آن پرداخته شود و از طرف دیگر لازم است که با شناخت دقیق و علمی فرصتها و تهدیدهای پیش روی آن مورد شناسایی و ارزیابی قرار گیرد.

---

^۱ World Bank, ۲۰۰۳, Perspective on Development, P. ۲۸

^۲ La Porta, February ۲۰۰۰, P. ۳۷.

^۳ Stiglitz, Whither Reform

۱-۳) هدفهای تحقیق :

هدف این تحقیق بطور مشخص، پاسخ به دو پرسش اساسی است :

۱. آیا حکمرانی خوب در رشد اقتصادی کشورها موثر است؟
۲. آیا حکمرانی خوب با رشد اقتصادی در کشورهای مختلف (با درآمد بالا، در حال توسعه، فقیر) رابطه دارد؟

۱-۴) سوالات یا فرضیه های تحقیق:

فرضیه اصلی:

- حکمرانی خوب رابطه مثبت و معنی داری با رشد اقتصادی کشورها دارد.

فرضیه های فرعی:

- حکمرانی خوب در کشورهای با درآمد بالا رابطه مثبت و معنی داری با رشد اقتصادی دارد.
- حکمرانی خوب در کشورهای در حال توسعه رابطه مثبت و معنی داری با رشد اقتصادی دارد.
- حکمرانی خوب در کشورهای عقب مانده رابطه مثبت و معنی داری با رشد اقتصادی دارد.

۱-۵) چهارچوب نظری تحقیق :

نظریه حکمرانی خوب حاصل تلاش سه تن از محققان بانک جهانی دانیل کافمن ، آرت کرای و پابلو زویدولوباتون است که یافته های موسسات مختلف بین المللی همچون EIU، ICRG، بنیاد هریتیج و خانه آزادی پیرامون وضعیت اقتصادی ، سیاسی و اجتماعی کشورها را با یکدیگر اغام کرده و شاخصهای کلی و جدیدی تحت عنوان شاخصهای حکمرانی معرفی نموده اند. آنها کار خود را با این فرضیه آغاز کرده اند که " چگونه رسوم و نهادهایی که از مجرای آنها حاکمیت در یک کشور اعمال می شود، در رشد و توسعه آن کشور موثرند."

بانک جهانی از بدو تاسیس در سال ۱۹۴۵ تاکنون تاثیرات مهمی بر سیاست های اقتصادی کشورهای در حال توسعه بجای گذاشته است. در اواخر دهه ۱۹۸۰ پس از یک دهه تجربه اجرای سیاست های

تعدیل ساختاری در بسیاری از کشورهای آفریقایی، بانک جهانی در بررسیهای خود به نکته تازه ای دست یافت:

شماری از مطالعات روشن ساخت که حکمرانی یک مسأله اساسی در راهبرد توسعه کشورهای است که عملکرد آن ها ضعیف است . مهم ترین مطالعه در این زمینه کشورهای آفریقایی بودند .مطالعه سال ۱۹۸۹ برای نخستین بار آشکار ساخت که مسأله حکمرانی یک موضوع محوری بوده که باید در کشورهای آفریقایی مورد توجه قرار می گرفت تا این کشورها موفق به توسعه می شدند^۱.

۱-۶) مدل تحقیق :

در این پژوهش تاثیر شاخصهای حکمرانی خوب، بر رشد اقتصادی کشورهای با درآمد بالا، درحال توسعه و فقیر مورد بررسی قرار می گیرد. در برآورد داده ها از اطلاعات ترکیبی (Panel Data) در طول سالهای ۲۰۰۹-۱۹۹۶ استفاده شده است. در این مسیر نرم افزار Eviwes نیز در تحلیل ها مورد استفاده قرار می گیرد.

۱-۷) روش تحقیق :

تحقیق از نظر هدف، تحقیق کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش انجام تحقیق از نوع تحلیلی-توصیفی و همبستگی است.

شاخصهای کیفیت حکمرانی به عنوان متغیر مستقل و لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه را به عنوان متغیر وابسته است و با روش داده های ترکیبی (Panel Data) مدل برآورد می گردد.

$$y_j = \alpha + \beta g_j + e_j$$

---

^۱ Sub-Saharan Africa - From Crisis to Sustainable Growth - A Long-term Perspective Study (World Bank

November ۱۹۸۹) in United Nations Institute for Training and Research (UNITAR), ۲۰۰۳, Footnote

۴۳, www.unitar.org/dfm.

yj : لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه

gz : شاخص حکمرانی

ej : جزء خطا

۱-۸) جامعه آماری و حجم آن :

جامعه آماری مورد نظر، کلیه کشورهای جهان در بازه زمانی ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۹ میلادی می باشد. به منظور دستیابی به نتایج، سه دسته، و در هر دسته ۵ کشور انتخاب گردیده است (یعنی جمعا ۱۵ کشور). معیار انتخاب این کشورها، سرانه تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۰۹ می باشد.

دسته اول، کشورهای پیشرفته. معیار انتخاب این کشورها بالا بودن تولید ناخالص داخلی سرانه در سال ۲۰۰۹ می باشد. به این ترتیب ۵ کشور برتر عبارتند از : لوکزامبورگ، نروژ، قطر، سوئیس و دانمارک.

دسته دوم کشورهای مشابه ایران به لحاظ تولید ناخالص داخلی. بدین منظور ۲ کشور قبل و ۲ کشور بعد از ایران به لحاظ تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۰۹ در این دسته قرار گرفتند. قابل به ذکر است که ایران در این سال در رده نود و چهارم از ۱۹۸ کشور قرار داشته است. کشورهای این دسته به ترتیب عبارتند از: مالدیو، جمهوری دومینیکن، ایران، بوسنی و هرزگوین و مقدونیه.

دسته سوم کشورهای عقب مانده هستند که معیار انتخاب این دسته از کشورها کمترین سرانه تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۰۹ می باشد. پنج کشور هم در این دسته انتخاب گردید که عبارتند از : اتیوپی، سیرالئون، مالاوی، لیبیا و بوروندی.